

**DESKUNDIGENONDERZOEK BEVOLEN BIJ
BESCHIKKING VAN 12 JANUARI 2011 DE
VOORZITTER VAN DE RECHTBANK VAN EERSTE
AANLEG TE GENT**

Stad Gent t. De Decker

Eindverslag.

Overeenkomstig Art. 976 Ger. Wetb.

Door Prof. dr. Ludo M. VENY, m.m.v. Drs. Pieter GOES

RETRO-ACTEN

1. Het onderhavige verslag kadert in de deskundigenopdracht bevolen bij beschikking van 12 januari 2011 van de rechtbank van Eerste Aanleg te Gent.

Overeenkomstig de toepasselijke bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek werd op initiatief van de deskundige, de heer Ludo VENY, Professor aan de Rechtsfaculteit van de Universiteit Gent, een installatievergadering georganiseerd op 2 maart 2011. Op die installatievergadering waren aanwezig:

- Voor de Stad Gent: Mevr. Catharina Segers, Schepen, de dames Katie Van Cauwenberge, Directeur Dienst Burgerzaken en Inge Stevens, juridische dienst, ter vervanging van Joris Matthys en de heer Gustaaf De Keyser, Dienst Burgerzaken, bijgestaan door Mr. Patrick Devers;
- De heer Arthur De Decker, bijgestaan door Mr. Michael Verstraeten;
- De Voorzitter Prof. dr. Ludo Veny, aangesteld deskundige, en de heer Pieter Goes, assistent UGent, rapporteur.

Op de voormelde installatievergadering werd overeengekomen dat de deskundige, hierin bijgestaan door de personen van zijn keuze, zich in een eerste fase zou concentreren op de controle van de 5.856 handtekeningen die door de stad werden verworpen. Het verslag van deze vergadering wordt bijgevoegd als bijlage 1.

Met een eerste tussentijds verslag werden de eerste voorlopige bevindingen van dit onderzoek aan de partijen overgemaakt. Een vergadering met alle partijen werd hierover gehouden op 20 april 2011, waarvan het relaas in bijlage 2 is terug te vinden.

Er werd beslist dat de controle van de ongeldig verklaarde handtekeningen moest worden voortgezet, er bijkomend een exacte telling van het aantal verzamelde handtekeningen moest gebeuren en dat dit verder onderzoek binnen de voorziene looptijd van het onderzoek moest worden afgerond.

Er vond een bijkomende tussentijdse vergadering plaats om mogelijke onduidelijkheid over termijnen en het soort lijsten dat aan de partijen kan worden gegeven, te verhelderen. Het verslag van deze vergadering wordt als bijlage 3 bij dit verslag gevoegd. Bijlage 4 bevat de afspraken die omtrent die lijsten zijn gemaakt.

Er werd op 24 mei een voorlopig eindverslag aan de partijen overgemaakt waarna de onder partijen overeengekomen periode van 8 dagen om opmerkingen te formuleren een aanvang nam.

Op het eind van de 8 dagen ontving de deskundige van beide partijen opmerkingen; deze opmerkingen zijn, samen met het antwoord van de deskundige daarop als bijlagen 8 en 9 opgenomen bij dit eindverslag.

Op 1 juni vond de afsluitende vergadering plaats; het verslag daarvan geldt als bijlage 10 bij dit eindverslag.

VOORAFGAANDE OPMERKINGEN

2. Voor de uitvoering van de opdracht heeft de aangestelde deskundige zich voor de *eerste fase*, tot aan het tussentijds verslag, laten bijstaan door de volgende personen:

- Pieter Goes, voltijds assistent publiekrecht UGent.
- Isis Brun en Cedric Haspeslagh, jobstudenten.

De initieel voorziene duur van hun opdracht werd gesteund op de behandelingstijd die de stadsdiensten nodig hadden om hun oorspronkelijke controle van de handtekeningen uit te voeren. Als gemiddelde werd door de stadsdiensten gerekend op 1,5 minuten per opzoeking, waarbij het opzoeken en de controle van handtekeningen van de petitielijst voor de ene persoon uiteraard sneller gaat dan voor anderen. Voor de groep van 5.856 verworpen handtekeningen werd dus beslist om naast de deskundige en zijn assistent bijkomend twee jobstudenten aan te werven voor negen dagen elk.

Bij de selectie van de jobstudenten werd vooreerst naar de basisopleiding gekeken. Voorts werd sterk de nadruk gelegd op de eigenschap om zorgvuldig en ernstig te kunnen werken, binnen een context waar vertrouwelijke gegevens worden behandeld. De studies en werkervaring van de jobstudenten verzekeren de aanwezigheid van die kenmerken.

Zij voerden hun opdracht uit op aanwijzing en onder directe begeleiding van de deskundige en de heer Goes, die het doel van de opdracht en de te volgen werkwijze in detail communiceerden.

Op vraag van de stad Gent ondertekenden mevrouw Brun en de heren Haspeslagh en Goes de “Gedragscode van het stadsnetwerk door personen die geen reguliere medewerkers van de stad Gent zijn”; hierna werd toegang tot het stadsnetwerk en inzage in het bevolkingsregister verleend.

3. Tussentijdse evaluatie. Om te verzekeren dat de opdracht binnen de vooropgestelde termijn kon worden uitgevoerd, is de voortgang systematisch opgevolgd in functie van het aantal nog te controleren handtekeningen en de resterende tijd. Die verplichting in ogenschouw nemend, werd reeds in de tweede controleweek beslist tot het verlengen van de opdracht van de jobstudenten, steeds binnen de termijn voorzien voor het overmaken van het tussentijds verslag.

Er moest inderdaad vrij snel worden vastgesteld dat de tijdsberekening op grond van de door de stad vooropgesteld behandelingsduur niet kon worden aangehouden om reden dat:

- de vooropgestelde behandelingsduur aanvankelijk was berekend op de tijd, nodig om de namen in te voeren in het specifiek door CEVI aangemaakte bestand en het registreren van de daaruit volgende beoordeling. Een controle hierop kon uiteraard niet volstaan met het louter opnieuw toetsen aan ditzelfde bestand. De opmerking van de verzoekende partij, de heer De Decker, dat dit bestand zelf door fouten kan zijn aangetast, leidt ertoe dat de deskundigencontrole slechts dan effectief en correct verloopt ingeval de namen van de tekenende personen van de petitielijst niet opnieuw aan dit bestand worden getoetst maar rechtstreeks aan het rijksregister. Onvermijdelijk heeft dit tot rechtstreeks en onmiddellijk gevolg dat met een langere behandelingsduur per naam moet worden gerekend omdat elk van de inhoudelijke voorwaarden per persoon moet worden getoetst aan de gegevens opgenomen in het rijksregister, terwijl het specifieke destijds door de stad gebruikte bestand het resultaat van die toetsing automatisch genereerde.

- het verificatieonderzoek heeft verder vertraging opgelopen door de toewijzing van handtekeningen aan foutieve paginanummers en de vaststelling dat in de lijst “verworpen”

handtekeningen bepaalde namen een groter aantal keer werden opgenomen dan dat ze effectief voorkomen op de originele handtekeningenlijst. Het uitzuiveren van die gegevens vraagt zijn tijd.

- aangezien er door de verzoeker op werd gewezen dat naar zijn oordeel de stadsdiensten te snel hebben besloten dat een persoon onvindbaar was of de gegevens onleesbaar waren, is nu minutieus en zeer actief gezocht naar personen op grond van de beschikbare gegevens. Ook dit verhoogde aanzienlijk de behandelingsduur maar het tegendeel zou de controle van haar nut beroven.

4. Voor de *tweede fase*, vanaf de herneming van de werkzaamheden na het tussentijds verslag tot het einde van het deskundigenonderzoek kon - gezien de aanvang van de voorbereidingsperiode voor de examens - niet langer beroep op jobstudenten worden gedaan. De medewerkers werden gezocht en gevonden op de reguliere markt voor interim arbeid. Naast, hoger vermeld, Dhr. Pieter Goes werden in totaal drie mensen op fulltime grondslag aangenomen. De bijkomende persoon kadert is de uitvoering van de door de partijen uitgedrukte wens daartoe en was mogelijk door het ter beschikking stellen van één extra computer door de Stad Gent.

Die personen zijn:

- Saskia de Grave, Xavier Dewolf en Michiel Ouvry.
- Elk van deze mensen werd verzocht en stemde in met het ondertekenen van, naast de reeds vermelde “Gedragscode van het stadsnetwerk door personen die geen reguliere medewerkers van de stad Gent zijn”, een bijkomend document, opgenomen als bijlage 5, dat hun onafhankelijkheid ten opzichte van de beide partijen in het geding op de meest ruime manier verzekert.

Bij de selectie van deze mensen werd rekening gehouden met hun behaalde diploma’s en de specifieke werkervaring die het vermogen tot punctueel, geconcentreerd en ernstig te werken garandeert. Ook zij voerden hun opdracht uit op aanwijzing en onder directe begeleiding van de deskundige en de heer Goes, die het doel van de opdracht en de te volgen werkwijze in detail communiceerden.

METHODOLOGIE

5. De *originele handtekeningenlijst* werd door de stad ter beschikking gesteld. Die werd integraal gekopieerd en vormt de grondslag van het gevoerde onderzoek.

De opeenvolging van de paginanummers werd geverifieerd, waarbij de deskundige heeft kunnen vaststellen dat geen enkele pagina ontbreekt. Van elk origineel blad werd de ommezijde nagezien; in de mate dat de achterkant niet blanco was en één of meerdere persoonsgegevens en/of handtekeningen bevatte, werd die achterzijde eveneens gekopieerd zodat die bij de deskundigencontrole kon worden betrokken.

Door de stad Gent werden aan de deskundige *twee elektronische lijsten* overgemaakt:

- i. één lijst met 4.195 verworpen handtekeningen;
- ii. één lijst met 21.487 aanvaarde handtekeningen

Van de manueel verworpen handtekeningen bestaat geen lijst en kon derhalve evenmin een lijst ter beschikking worden gesteld. Die manueel verworpen handtekeningen moesten bijgevolg worden achterhaald door de “aanvaarde” en de “verworpen” handtekeningenlijst samen te voegen.

Elke naam die daarna wel op de originele handtekeningenlijst maar niet in de “samengevoegde” lijst voorkomt, is één van de 1.661 manueel geschrapte handtekeningen.

Tijdens het deskundigenonderzoek is aan elke persoon een duidelijk en uniek *referentienummer* toegekend; dit referentienummer bestaat uit “Paginanummer - rijnummer op de oorspronkelijke petitielijst - optioneel aangevuld met een letter indien er meerdere personen hebben getekend binnen 1 rij”. Ook na afloop van dit onderzoek kan derhalve de correctheid waarmee het onderzoek is verlopen worden achterhaald en nagegaan.

6. De volgende wettelijke en decretale criteria werden tijdens het deskundigenonderzoek in acht genomen met het oog op de beoordeling van de geldigheid/ongeldigheid van de – verworpen – handtekeningen:

- i. voor elke persoon moeten op grond van artikel 207 Gemeentedecreet, voorheen artikel 320 Nieuwe Gemeentewet, de volgende gegevens op de handtekeningenlijst voorkomen: de naam, de voornamen, geboortedatum en woonplaats.
- ii. de volgende handtekeningen worden, overeenkomstig artikel 208 van het voormelde decreet, voorheen artikel 321 N.Gem.Wet, bij de deskundigencontrole geschrappt, d.w.z. worden blijvend als ongeldige handtekeningen beschouwd:
  1. de dubbele handtekeningen
  2. de handtekeningen van de personen waarvan de verschafte gegevens ontoereikend zijn om toetsing van hun identiteit mogelijk te maken. Aan te stippen valt dat de stelregel is gehanteerd dat personen waarvan slechts één voornaam en niet alle voornamen zijn opgenomen, slechts in die mate worden geschrappt voor zover het niet mogelijk is hun ware identiteit te achterhalen en niet om de louter formele reden dat de bijkomende voornamen op de handtekeningenlijst ontbreken.
  3. de handtekeningen van personen die:
    - a) niet in het bevolkingsregister van de stad Gent waren ingeschreven of vermeld op 12 september 2003, i.e. de datum van de indiening van het verzoekschrift tot houden van een gemeentelijke volksraadpleging bij het college van burgemeester en schepenen;
    - b) niet de volle leeftijd van 16 jaar hebben bereikt, op 12 september 2003;
    - c) het voorwerp vormen van een veroordeling of beslissing die voor een gemeenteraadskiezer de uitsluiting of schorsing van het kiesrecht meebrengt, op 12 september 2003 (zie evenwel ook *infra*, nr. 8, alinea 2).

7. Teneinde de redeneringen en handelwijze in het deskundigenonderzoek beter te begrijpen, moeten vooraf de gehanteerde codes worden gedefinieerd.

De door de stad gebruikte codes en hun betekenis zijn als volgt:

1. “1”: Handtekening ontbreekt
2. “2”: Dubbele registratie
3. “3”: Persoon is overleden/geannuleerd dossier
4. “4”: Woonplaats ongeldig
5. “6”: Geen 16 jaar op datum referendum
6. “7”: Geen kiezer

Die codes en hun betekenis zijn in het onderhavige onderzoek overgenomen en aangevuld met de codes “OK”, “8”, “9”, “10”, “8910”, “11”, “12” en “13” (zie hieronder).¹

---

¹ Vanaf de eerste fase heeft het deskundigenonderzoek een *verificatie* en *uitzuivering van de invoer* moeten doorvoeren. Bij de analyse is immers vastgesteld dat:

8. Bij de deskundigencontrole van de *elektronische lijst van “verworpen handtekeningen”* is elke naam (met inbegrip van rijksregisternummer, woonplaats, adres, reden van verwerping en paginanummer zoals ze door de stad werden toegekend) als volgt gecontroleerd:

i. staat die persoon op de originele handtekeningenlijst vermeld?;

1° een persoon die inhoudelijk aan de voorwaarden voldoet, twee of meer keer in de handtekeningenlijst is opgenomen. Dit kan tot gevolg hebben dat

a) de persoon terecht slechts eenmaal is opgenomen in de lijst “aanvaard”;

a) de persoon voor het aantal dubbele handtekeningen terecht is opgenomen in de lijst “verworpen”. De controle bevestigde in dat geval de door de stad Gent toegekende “code 2”;

b) de persoon is bovendien nog een of meer keer in de lijst “verworpen handtekeningen” vermeld geworden: die aldus beoordeelde handtekeningen krijgen in dit onderzoek de nieuwe code “8”. Concreet verwijst de verwerpingslijst naar een pagina en bij verificatie blijkt dat die persoon op die pagina niet voorkomt of de verwerpingslijst verwijst naar een pagina en de persoon in kwestie komt daar effectief voor maar slechts eenmaal terwijl in de verwerpingslijst tweemaal naar die pagina wordt verwezen voor diezelfde persoon.

c) Dit betekent concreet bijvoorbeeld de volgende casus: de persoon ‘Jan De Smet’ heeft de originele handtekeningenlijst 3 maal ondertekend:

i. overeenkomstig het bepaalde onder punt a) is één handtekening van de persoon éénmaal geldig verklaard en is dus terecht éénmaal vermeld in de lijst “aanvaard”;

ii. overeenkomstig het bepaalde onder punt b) zijn twee handtekeningen van de persoon ongeldig verklaard wegens dubbele handtekening en dus terecht tweemaal vermeld in de lijst van verworpen handtekeningen;

iii. bij onze controle wordt echter vastgesteld dat deze persoon in realiteit 3 keer is vermeld in de lijst van verworpen handtekeningen. Deze derde opname in de “verworpen” lijst is er één meer dan dat de persoon effectief heeft getekend: overeenkomstig het bepaalde onder punt c) krijgt deze de code “8”. Het is dus een opname in de elektronische lijsten van de stad die niet correspondeert met een effectieve handtekening op de originele handtekeningenlijst.

2° een persoon één keer de handtekeningenlijst heeft ondertekend en inhoudelijk voldoet aan de voorwaarden, waarbij

- de persoon correct eenmaal is opgenomen in de lijst “aanvaard”;

- de persoon echter foutief ook is opgenomen in de lijst “verworpen”. In dat geval krijgt de handtekening de nieuwe code “9”.

3° een persoon één keer de petitie heeft ondertekend en inhoudelijk niet voldoet aan de voorwaarden:

- de persoon is terecht opgenomen in de lijst “verworpen” en de verwerping blijft uiteraard behouden;

- de persoon is daarenboven echter nog één of meer keer opgenomen in de lijst “verworpen”: deze foutieve invoeren krijgen de nieuwe code “10”. De destijds opgemaakte verwerpingslijst verwijst concreet naar een pagina en bij verificatie blijkt dat deze persoon op die pagina niet voorkomt.

- concreet heeft bijvoorbeeld “Jan De Wilde”, woonachtig te Brugge, de originele handtekeningenlijst ondertekend:

* deze persoon is terecht éénmaal vermeld in de lijst “verworpen”;

* bij onze controle wordt echter vastgesteld dat deze persoon in realiteit nogmaals is vermeld in de lijst van verworpen handtekeningen. Deze opname, die niet correspondeert met een effectieve handtekening op de originele handtekeningenlijst, krijgt de code “10”.

- ii. toekenning van een nieuw referentienummer op grond van de plaats op de originele handtekeningenlijst;
- iii. vervolgens is nagegaan of de persoon voorkomend op de handtekeningenlijst en de persoon die door de stadsdiensten aan die plaats op de handtekeningenlijst werd toegerekend, dezelfde zijn (klein verschil in voornaam, geboortedatum, adres,...);
- iv. voldoet die persoon aan de inhoudelijke voorwaarden? Daaronder valt te begrijpen: de persoon die effectief op de originele lijst staat, indien bij nazicht onder het vorige punt bleek dat de stadsdiensten een andere persoon aan die plaats in de petitielijst hadden toegerekend;
- v. in zoverre de persoon inhoudelijk niet aan de voorwaarden voldoet, is de reden van schrapping expliciet opgegeven. In het geval dat de persoon wel aan de voorwaarden voldoet, is de geldigheid aangeduid met de code "OK";
- vi. indien een persoon inhoudelijk aan de voorwaarden voldoet maar werd verworpen om reden van de dubbele handtekening, is op de originele handtekeningenlijst gecontroleerd of die persoon effectief meer dan één keer heeft getekend. Daarnaast is geverifieerd of die persoon (zowel rijksregisternummer als naam zijn hetzelfde: er is nagekeken of een naam die tweemaal voorkomt effectief dezelfde persoon betreft dan wel iemand, met een ander rijksregisternummer, die dezelfde naam draagt) effectief eenmaal in de aanvaarde lijst voorkomt:
  1. staat die persoon reeds in de "aanvaarde" lijst (en de paginaverwijzing naar de petitie klopt), dan is dit opgevat als een bevestiging van de verwerping wegens dubbele handtekening;
  2. ingeval die persoon niet in de "aanvaarde" lijst is opgenomen, dan is de "verworpen handtekening" als geldig beschouwd, dat wil zeggen: aangevuld met de code "OK".

In overeenstemming met de beslissing op de installatievergadering en met verwijzing naar de arresten nr. 187/2005 van 14 december 2005 en nr. 80/2010 van 1 juli 2010 van het Grondwettelijk Hof is de volgende werkwijze in verband met de personen die werden afgewezen wegens hun *schorsing van het kiesrecht* op 12 september 2003, gehanteerd.

De schorsingen van het kiesrecht worden, eens ze zijn beëindigd, niet meer in het Rijksregister vermeld; de in dit verslag beschreven deskundigencontrole heeft derhalve noodzakelijkerwijze plaatsgevonden op grond van de vandaag kenbare gegevens. Bijgevolg moet er op worden gewezen dat personen in deze controle als geldig zijn beschouwd indien er op grond van de actuele gegevens geen reden tot schrapping bestaat, ook al zouden die personen terecht zijn geschrapt op grond van een op de referentiedatum geldende schorsing.

Daarbij is het nog van belang te weten dat:

- die personen - gemakkelijk - terug te vinden zijn op grond van de door de stad opgegeven reden van ongeldigheid. Daarvoor wordt concreet gekeken naar het aantal personen dat destijds door de stad Gent de code "7" is toegekend maar in de huidige beoordeling volgens de voorgaande en in het deskundigenonderzoek gehanteerde opvatting geldig zijn geworden. Dit is het relevante aantal dat desgevallend teveel als geldig wordt aangemerkt;
- indien dit aantal van invloed kan zijn om de eindbeoordeling over het al dan niet bestaan van voldoende geldige handtekeningen doorslaggevend te beïnvloeden, zal daarover later worden geoordeeld in functie van de nog te nemen beslissing over hoe die handtekeningen ten gronde moeten worden beoordeeld. Een beslissing die, verwijzend naar de installatievergadering, vandaag nog niet definitief wordt genomen. Mogelijkerwijze kan die definitieve beslissing tot gevolg hebben dat in het raam van de actueel toegekende geldigheid van die handtekeningen zij vervolgens opnieuw ongeldig zullen worden en bijgevolg komen te vervallen.

9. Het deskundigenonderzoek heeft een *verificatie en uitzuivering van de invoer* moeten doorvoeren. Bij de analyse is immers vastgesteld dat meerdere personen in de EV, maar ook de A- lijst² voor een groter aantal keren waren opgenomen door de stadsdiensten dan het aantal keer dat ze effectief hadden getekend op de originele lijsten. In de eerste fase werd elke soort “foutieve telling” apart gecodeerd met een “8”, “9” of “10”. De uitgebreide toelichting daarbij is terug te vinden in de bovenstaande voetnoot 1 vanaf p. 5.

In de tweede fase van het onderzoek, werden die drie codes “8”, “9” en “10” samengevoegd tot de nieuwe unieke code “8910” als verzamelcode voor alle “foutieve invoeren”; d.i. *toewijzingen door de stadsdiensten die niet overeenstemmen met een effectieve invoer op de originele petitielijst*. De reden daarvoor is logisch: in de eerste fase was niet geweten welk soort foutieve invoeren allemaal zouden worden gevonden: daarom werd voor elk te onderscheiden soort foutieve invoer een nieuwe code toegewezen. Bij de opmaak van het tussentijds verslag werd vastgesteld dat dit in feite slechts een academisch onderscheid is dat niets toevoegt aan de berekening van het totaal aantal geldige handtekeningen, noch aan het totaal aantal handtekeningen. Een niet onbelangrijk bijkomend praktisch argument is dat, gezien de constante hoge tijdsdruk waaronder de werkzaamheden dienden te worden uitgevoerd, het voor de medewerkers een tijdsbesparing oplevert om niet het soort ‘foutieve invoer’ te moeten bestuderen maar slechts vast te stellen of de door de stadsdiensten opgenomen invoer in hun elektronisch document al dan niet overeenstemt met een werkelijke rij in de originele petitie.

10. Bij de controle van de door de stad Gent doorgevoerde *manuele schrappingen* is in het deskundigenonderzoek als volgt tewerk gegaan.

De manueel geschrapte personen zijn gecontroleerd aan de hand van een “volledige” lijst bestaande uit de samenvoeging van de door de stad ter beschikking gestelde elektronische “aanvaarde” en “verworpen” lijst. Vervolgens is die lijst gerangschikt op paginanummer zodat systematisch kon worden nagegaan wie wel op de originele handtekeningenlijst voorkomt maar niet in deze “volledige” lijst. In dat laatste geval zijn al die personen opgenomen in een nieuw aangemaakte lijst “manuele schrappingen”. Daarbij is op de volgende manier gewerkt:

Voor elke naam op de originele handtekeningenlijst is gekeken of die voorkomt in de “volledige” lijst. In het geval waarbij een naam wel op de originele handtekeningenlijst maar niet in de “volledige” lijst staat, zijn de volgende beoordelingen mogelijk:

Stap 1

1° de ingevulde gegevens zijn onleesbaar: hieraan is de nieuwe code “11” toegekend. Hierbij moet worden benadrukt dat elk beschikbaar element ten volle is aangewend om toch een resultaat, dit is het al dan niet terugvinden van een persoon in het Rijksregister, te bekomen. In concreto houdt dit in: elke schrijfwijze van de naam die er zou kunnen staan, het gebruik maken van adres en geboortedatum om in het rijksregister te achterhalen welke persoon zou kunnen zijn bedoeld, ... Slechts ingeval die werkwijze niets opleverde, is besloten dat de naam als onleesbaar moet worden opgevat.

2° het betreft duidelijk een fictieve /ongeldige persoon. Hiervoor is geoordeeld dat verder opzoeken overbodig is (te denken valt hierbij aan handtekeningen als “Adolf Hitler woonachtig te Berlijn”, “Paus Pius XIII, Vaticaan” of “*aardapel*”): voor de beoordeling van de geldigheid/ongeldigheid in dit onderzoek is aan dergelijke handtekeningen de nieuwe code “12” verleend. Het hoeft geen uitgebreid betoog dat dit met de grootst mogelijke terughoudendheid en omzichtigheid is toegepast en hiertoe dus enkel wordt besloten indien er

---

² Hiermee is bedoeld EV = elektronisch verworpen, A= aanvaard en MV = manueel verworpen.

niet de minste twijfel bestaat. Dit kan worden aangetoond aan de hand van het feit dat er in het totaal slechts 12 personen die code kregen toebedeeld.

3° indien code “11” of “12” niet van toepassing was, is overgegaan tot stap 2.

Stap 2

Er is vervolgens gecontroleerd op naam en rijksregisternummer, na opzoeking in het rijksregister, of de persoon toch niet in de “volledige” lijst voorkomt weliswaar met verwijzing naar het verkeerde paginanummer.

1° indien de persoon daar effectief reeds in werd opgenomen, wordt het correcte pagina- en rijnummer aangevuld in de “volledige” lijst. Die personen worden vanzelfsprekend niet toegevoegd aan de lijst “manuele schrappingen”

2° indien de persoon effectief niet in de “volledige” lijst is terug te vinden, is overgegaan tot stap 3.

Stap 3

De betrokken persoon wordt vervolgens opgezocht in het rijksregister. Ook hierbij moet erop worden gewezen dat dit met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is gebeurd: er wordt rekening gehouden met elke mogelijke schrijfwijze van de naam die zou kunnen zijn bedoeld - uiteraard voor zover dit niet duidelijk is - daarbij gebruik makend van adres en geboortedatum. Bovendien is een grote soepelheid aan de dag gelegd ten overstaan van afwijkingen in geboortedatum, adres of naam (bedoeld is een andere schrijfwijze, gebruik van een tweede voornaam of een afgekorte versie van de voornaam) in de mate dat er voldoende overeenstemming tussen het geheel van de genoteerde gegevens bestond en die naam aldus in het Rijksregister is gevonden om die werkwijze te verantwoorden. Indien

- de persoon alsnog onvindbaar blijft, is daaraan de code “13” toegekend;

- de persoon wordt gevonden, vindt dezelfde controle plaats als bij de elektronisch geschrapte personen (voldoet de persoon aan de voorwaarden, dan is die handtekening geldig en is de code “OK” toegekend; voldoet de persoon niet aan de voorwaarden, dan is een code “1” t.e.m. “10” gegeven).

11. Algemene opmerking betreffende de toegepaste optiek in het deskundigenonderzoek.

Er is uitdrukkelijk voor gekozen om in de controle de maximale bovengrens te bepalen van het aantal handtekeningen dat geldig zou kunnen worden beschouwd.

Daarom dat effectief werd gezocht naar personen op basis van de op de originele handtekeningenlijst voorkomende informatie. Hiermee wordt ook duidelijk dat er een verschil is tussen het wettelijke criterium of “de verstrekte gegevens voldoende zijn om de persoon terug te vinden” en de feitelijke vaststelling of op grond van een zoektocht in het rijksregister, een persoon wordt gevonden die, in combinatie met de aanname van enkele hypotheses, op een te verantwoorden wijze met die verstrekte gegevens overeenstemt.

Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat een bepaalde persoon niet gevonden wordt op grond van de verstrekte naam. Vervolgens werd er gekeken naar iedereen die ooit in de opgegeven straat heeft gewoond; zo wordt een persoon gevonden waarvan de (moeilijk leesbare) familienaam kan overeenstemmen, de (eveneens moeilijk leesbare) voornaam overeenstemt met een afkorting van een 2e of 3e voornaam en de geboortedatum afwijkt op één van de drie elementen (dag, maand of jaar).

In dergelijk geval is feitelijk een persoon gevonden die, indien de inhoudelijke voorwaarden zijn vervuld, geldig verklaard is in het raam van het onderhavige deskundigenonderzoek. Het mag duidelijk zijn dat dit niet is louter op grond van de verstrekte gegevens maar op grond van de verstrekte gegevens, een zoektocht in het rijksregister en de aanneming van de hypothese dat de

persoon gemist heeft of bewust een verkeerde geboortedatum heeft opgegeven en zich bedient van een andere naam dan de eerste voornaam.

Een dergelijke werkwijze maakt het mogelijk antwoord te geven op de vraag of er mogelijkwijze voldoende geldige handtekeningen op de petitie aanwezig zijn.

Indien het aldus bekomen resultaat (totaal aantal geldige handtekeningen) dat relevant maakt, bestaat uiteraard de mogelijkheid om op grond van het verschil tussen het praktisch gebruikte criterium en het engere wettelijke criterium, geval per geval na te gaan of de aldus gevonden personen effectief voldoen aan het wettelijke criterium. Voor elk geval dat op die wijze moet worden beschouwd als niet voldoende aan de wettelijke vereiste, zal aldus automatisch een toetsbare motivering voorhanden zijn en zal op een gemotiveerde wijze de grens worden ingevuld tussen de personen die (de facto, met alle middelen) vindbaar zijn en diegenen die werkelijk voldoen aan de vereiste om vindbaar te zijn op basis van de verstrekte gegevens.

12. De *werkwijze* voor de door beide partijen bijkomend gevraagde *uitvoering van een volledige telling*. Terwijl in de controle van de verworpen handtekeningen de door de Stad aanvaarde handtekeningen niet tot het voorwerp van onderzoek behoorden, moesten die voor de supplementaire opdracht wel worden onderzocht om ze op een correcte manier toe te kunnen wijzen aan de werkelijke plaats op de originele lijst. Er werd dus uitdrukkelijk geen onderzoek gedaan naar de geldigheid van de aanvaarde handtekeningen.

Er werd vertrokken van de originele petitielijst en voor elke daarop voorkomende handtekening werd de juiste plaatsbepaling ingevoerd in de A, EV of MV lijst. Het resultaat is dus voor de eerste keer een *volledige* digitalisering van de originele petitielijst waar alle oorspronkelijke invoeren in voorkomen. Zoals in detail wordt verduidelijkt in het document “Richtlijnen en verklaringen bij de lijsten met individuele beoordelingen” (bijlage 6), is het resultaat hiervan dat 13 invoeren op de A – lijst als foutieve invoeren moeten worden beschouwd omdat ze niet op de originele petitielijst terug te vinden zijn, terwijl wel alle effectieve handtekeningen een toewijzing kregen in de lijsten met individuele beoordelingen (A+EV+MV). Om ons te sterken dat deze conclusie terecht mag worden getrokken is op het einde van de telling een bijkomende test gedaan of deze 13 toch niet corresponderen met een invoer die door de deskundige als onleesbaar of onvindbaar werd gecodeerd. Er kan formeel worden bevestigd dat dit niet het geval is.

Er werd tijdens de controle op de elektronisch verworpen handtekeningen vastgesteld dat één persoon, die omwille van dubbele handtekening was verworpen, daarom moest worden gecontroleerd en dus opgenomen in de A – Lijst, toch ongeldig was, om een standaard inhoudelijke reden. Die wordt duidelijk apart gecodeerd.

Op meerdere plaatsen in de EV- en A-lijst moest de door de Stad toegerekende pagina worden gewijzigd. Op deze manier werd vermeden dat een verkeerde toerekening door de Stad aan een persoon voor een bepaalde invoer - terwijl die persoon verder in de petitie alsnog heeft getekend -, resulteert in een ongeldige handtekening op de A-lijst en een bijkomende handtekening in de manueel verworpenen. Nu is het resultaat enkel een correctie in de EV- of A-lijst.

In sommige gevallen diende echter de door de stadsdiensten toegerekende persoon te worden gewijzigd. Deze zijn in de lijsten horend bij dit verslag duidelijk apart gecodeerd.

Tijdens de zoektocht naar de manueel verworpen handtekeningen en bevestigd bij de totale eindtelling, werd vastgesteld dat drie handtekeningen in de A – Lijst door de toewijzing aan een verkeerde persoon ongeldig zijn. Ook die zijn eveneens duidelijk apart gecodeerd.

13. Voor de beoordeling van de resultaten gelden de volgende gegevens, zoals op de installatievergadering aan de deskundige overgemaakt, als referentiekader:

- totaal aantal verzamelde handtekeningen: 27.343
- totaal door de stad, op dit moment, als geldig aanvaarde handtekeningen: 21.487
- totaal door de stad verworpen handtekeningen: 5.856 (waarvan 4.195 elektronisch en 1.661 manueel)
- relevant inwonersaantal in Gent op datum van 12 september 2003: 226.220
- noodzakelijk aantal geldige handtekeningen: 22.622
- noodzakelijk aantal bijkomende geldige handtekeningen: 1.135 (= 22.622 – 21.487)

RESULTAAT VAN HET ONDERZOEK

14. Impact op de 1.661 manueel verworpen handtekeningen.

Tabel: Het hiervoor beschreven nazicht van de manueel geschrapte handtekeningen geeft het volgende resultaat.

In totaal werden 1.948 manueel geschrapte handtekeningen geïdentificeerd. Het verschil in het totale aantal manuele schrappingen valt te verklaren door het gegeven dat er aan de deskundige nooit een lijst of een telling van die schrappingen werd overhandigd: het getal 1.661 werd ons verklaard als het wiskundige resultaat dat destijds door de stad Gent bekomen werd en was de berekening van het totaal aantal ingediende handtekeningen verminderd met de geldige en de elektronisch geschrapte handtekeningen. Het feit dat in de “verworpen” lijst is vastgesteld dat, ingevolge foutieve invoer van de gegevens, bepaalde personen een groter aantal keer waren opgenomen dan dat ze in de originele handtekeningenlijst voorkomen, heeft onvermijdelijk een invloed op het totale aantal dat effectief manueel werd geschrapt.

Totaal aantal gevonden manueel verworpen handtekeningen	Totaal aantal geldige handtekeningen	Totaal aantal ongeldige handtekeningen
1.948	688 (= 35,3% van 1.948)	1.260 (= 64,7% van 1.948)

Tabel: Op grond van deze controle blijvend ongeldige handtekeningen en hun verdeling op grond van de door de deskundige toegekende reden van ongeldigheid:

Reden van ongeldigheid	Aantal
“1”: Handtekening ontbreekt	12
“2”: Dubbele registratie	182
“3”: Persoon is overleden / geannuleerd dossier	10
“4”: Woonplaats ongeldig	285
“6”: Geen 16 jaar op datum referendum	4
“7”: Geen kiezer	0
“11”: Gegevens onleesbaar	205
“12”: Duidelijk ongeldige / fictieve persoon	12
“13”: Persoon onvindbaar	550
Totaal:	1.260

15. Impact op de lijst met 4.195 verworpen handtekeningen.

Tabel: Het hierboven beschreven nazicht van de elektronisch geschrapte handtekeningen geeft het volgende resultaat.

Totaal aantal elektronische schrappingen	Geldige handtekeningen	Ongeldige handtekeningen	Foutieve invoer
4.195	131 (= 3,12 % van 4195) waarvan: 28 (= 0,67%) effectief foutieve beoordelingen en 103 (= 2,46 %) geldig geworden handtekeningen die oorspronkelijk in de categorie “van het kiesrecht geschorst” zaten	3832 (= 91,35 % van 4195)	232 (= 5,53 % van 4195)

Het is van belang te wijzen op de verdeling van de bij deze controle nieuw geldig geworden handtekeningen. Het is met name opvallend dat in de groep van 131, een totaal van 103 handtekeningen behoorden tot de categorie van handtekeningen die waren verworpen omwille van de schorsing van het kiesrecht. Er wordt opnieuw op gewezen dat op dit moment nog geen beslissing genomen is over hoe deze ten gronde zullen beoordeeld worden.

Tabel: Op grond van deze controle nieuw geldig geworden handtekeningen en hun verdeling op grond van de oorspronkelijke reden van ongeldigheid:

Oorspronkelijke reden van ongeldigheid	Aantal
“2”: Dubbele registratie	13
“3”: Persoon is overleden / geannuleerd dossier	11
“4”: Woonplaats ongeldig	3
“6”: Geen 16 jaar op datum referendum	1
“7”: Geen kiezer	103
Totaal:	131

Tabel: Op grond van deze controle blijvend ongeldige handtekeningen en hun verdeling op grond van de door de deskundige toegekende reden van ongeldigheid:

Reden van ongeldigheid	Aantal
“1”: Handtekening ontbreekt	8
“2”: Dubbele registratie	2337
“3”: Persoon is overleden / geannuleerd	132

dossier	
“4”: Woonplaats ongeldig	1261
“6”: Geen 16 jaar op datum referendum	91
“7”: Geen kiezer	1
“13”: Persoon onvindbaar	2
Totaal:	3832

16. Totaal aantal foutieve invoeren

Tabel: Op grond van deze controle gevonden foutieve invoeren bij de oorspronkelijke beoordeling. Deze hebben geen invloed op het aantal geldige en ongeldige handtekeningen. Het kan er hoogstens toe leiden dat het totaal aantal ingediende handtekeningen eventueel zou dalen; bij de controle van de manuele verwerpingen wordt echter vastgesteld dat er in werkelijkheid een groter aantal dan 1.661 manueel werden verworpen. Daar vindt dus meer dan een compensatie plaats.

“Foutieve invoeren” in EV - Lijst	232
“Foutieve invoeren” in A - Lijst	13
Totaal:	245

17. Globaal resultaat

Tabel: Een totale en finale samenvoeging van deze gegevens levert het volgende beeld op:

Lijst/Beoordeling door deskundige	Geldig	Ongeldig	Foutieve invoer	Totaal
A - Lijst	21470	4	13	21487
EV - Lijst	131	3832	232	4195
MV - Lijst	688	1260		1948
Totaal	22289	5096	245	27385 (effectief totaal zonder de 245 foutieve invoeren)

18. De finale beoordeling van de deskundigencontrole van de geschrapte handtekeningen en de bijkomende vraag om eveneens een totale telling te maken kan als volgt luiden.

Een resultaat van 819 (totaal geldig beoordeelde handtekeningen van de manuele en de elektronische schrappingen samen, te weten 688 + 131) mogelijk bijkomend als geldig te beschouwen handtekeningen.

Gecorrigeerd met de wijzigingen in de A – Lijst worden in totaal **802** handtekeningen (te weten 819 verminderd met 4 ongeldige en 13 foutieve invoeren op de A - Lijst) bijkomend geldig verklaard ten opzichte van het door de partijen vooropgestelde aantal van 21487 reeds aanvaarde handtekeningen.

Dit laat nog steeds een tekort bestaan van 333 handtekeningen om het aantal van de vooropgestelde nog nodige 1.135 te bereiken.

Wetend dat dit aantal wordt bekomen in een optiek van het berekenen van de maximale bovengrens van de mogelijk als geldig te beschouwen handtekeningen, wat betekent:

- dat de grootst mogelijke soepelheid aan de dag werd gelegd ten opzichte van de vereiste dat de door de ondertekenaar verschaftte gegevens toereikend moeten zijn om zijn identiteit te achterhalen;
- dat actief werd gezocht naar personen waarvan de verschaftte gegevens duidelijk onvolledig en/of deels foutief zijn en waarbij die, eenmaal gevonden, alsnog als geldig aangemerkt werden;
- dat de op dit moment niet te achterhalen gevallen van toenmalige “schoring van het kiesrecht”, als geldig werden beschouwd;
- dat in deze eindtelling alle opmerkingen op het voorlopig eindverslag van de partij die de volksraadpleging wenst te laten doorgaan, zijn opgenomen en verwerkt. Zoals in detail besproken in het bijgevoegde addendum, werd ten aanzien van 398 handtekeningen de beoordeling door de expert in vraag gesteld en na verificatie leidde dit tot een aanpassing ten opzicht van de resultaten in het voorlopig eindverslag bestaande uit een totaal van 17 handtekeningen die mogelijk bijkomend als geldig zijn te beschouwen. Ten aanzien van alle andere bestreden beoordelingen diende de door de deskundige gemaakte beoordeling worden weerhouden.

kan concluderend worden gesteld dat het vereiste aantal van 1.135 bijkomend geldige stemmen moeilijk tot onmogelijk kan worden bereikt.

Tot slot wordt nog gewezen op het document “Afspraken met betrekking tot het maken van opmerkingen naar aanleiding van het voorlopig eindverslag.” (bijlage 7), dat net zoals alle bijlagen een integraal onderdeel van onderhavig verslag uitmaakt.

ADVIES

Op grond van het onderhavige deskundigenonderzoek en -verslag moet worden geconcludeerd dat na hertelling van de aanvankelijk door de Stad Gent ongeldig verklaarde handtekeningen nog 802 handtekeningen als geldig moeten worden beschouwd. Dit brengt het aantal geldige handtekeningen na het deskundigenonderzoek op 22.289; hiermee is het vereiste aantal handtekeningen, i.e. 22.622, met het oog op de behandeling op de gemeenteraad van de petitie tot organisatie van een volksraadpleging na de door de rechtbank bevolen hertelling nog steeds niet bereikt.